

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalatok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhöz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók a dohánytűsösdékben.

A szabad tanítás epilógusa.

Ugyanakkor, mikor Budapesten körülbelül kétszáz ember ünnepelte és hallgatta *Pikler* Gusztáv egyetemi tanárt, Fehérvár intelligenciája közül is közel-százan gyűltek össze, hogy *Pikler* ellenfelének, a keresztény és hazafias eszmék barátjának, *Prohászka* Ottokár püspöknek nyilvánítsák elismerésüket. Az estély egyéb eseményeit másutt közöljük, itt lapunk vezető helyén közöljük azt a választ, a melyet a főpásztor *Posis* elnök szavaira mondott:

A püspök válaszulva köszönetet mond a méltánylásért, melyben az ő s társainak Pécsent kifejtett tevékenységét részesítették; örül neki, de nem érdemeire, hanem arra való tekintetből, hogy a szociális érzés tért foglal s a szociális törekvések visszhangot keltenek az intelligenciában. Pécsent is munkát végeztek s köteleességet teljesítettek; dolgoztak az igaz, nagy gondolatoknak kihámozásán egyrészt s a keresztény, nemzeti állásfoglalás elveinek s irányainak tüzetesebb megjelölésén s kifejtésén másrészt.

Mindkét irányban sikeresen s a püspök készen nyilatkozik e munka folytatására mindenütt és mindenkor. Az első nagy érdeket illetőleg megjegyzi, hogy a szociáldemokrácia osztályszervezet s még nem oly politikai párt, mely alkotni tudna; hivatása a vádolás és kritizálás; az elkecserezés s a pátosz, a sok tekintetben jogosult

s. mindnyájunktól méltányolt szenvedés, az új idők rohamos lelkülete oly túlzókká, vakmerőkké, gyűlölködökké teszi a szociáldemokratákat, de az igazság győzni fog s a belátás sok új értéket fog ismét kiemelni s érvényesíteni, melyeket ők most a szenvedélyessége gyoldalásával lekiicsinyelnek; ignorálnak. Kiocsudtak ők már sok tévedésükből; kiocsudnak majd ezentul is. Mint széles e világon a szisztema-csinálók mind, ők is túlságosan egyszerűnek nézték a világot s egy-két elvvel próbálták kimeríteni a komplikált emberi életet s a társadalmi törekvést. Utopisták voltak. Az elnyomorodás teóriájával, a hajthatatlan bértörvény kultuszával már felhagytak, a kis egzisztenciáknak gyors tempójú fölszivatása már nem képezi kredójukat, mert látják, hogy a társadalom új meg új szerveket teremt elnyomorodó életének reakciójakép s a hogy szervezkednek a munkások, hogy a „hajthatatlan“ bértörvényt alaposan meghajlítsák: úgy keletkeznek szervezetek a termelők közt, trustók és kartellek, melyek a természetes anarchiáját korlátozzák. Szóval a társadalom nem adja be a kulcsot egy szisztemának — ha akár Hegelián vagy Marxista is legyen — rövidszavu recipéje szerint, hanem alakul, feszül, fejlék, szóval él. Kiocsudnak ők majd profétái, vizióz álmaikból is, melyek a földön paradicsomot ígérnek s az emberi életet tisztára a ter-

melék funkciójának nézik; nehéz, mély álmok, távol a valóságtól s igazságtól. Ugyancsak kiocsudnak az emberiségi eszmének a nemzeti egyedség lekiicsinylésére s ignorálására való tulhajtásától, mely a történelmet békónak nézi s a benne rejlő okulást s az ideális elemeket megveti a mult intézményeinek tökéletlensége miatt. Tiszteljük a multat, mely mutatja, hogy éltünk s küzdöttünk s megálltunk a helyünket, de ne álljunk meg a multnál, hanem igyekezzünk egy jobb jövő felé. Hisz ép a helyesen fölfogott mult mutatja meg nekünk a jobb fejlődés utját. Minek tehát lekiicsinyelni mindent, a mi volt? Lehetett-e volna az másképp épp a szociáldemokráciának történeti materializmusa szerint? S ha nem lehetett, minek piszkolni azt s ez által folytonos félreértéseket támasztani?! De jó oldala volt a pécsi szereplésnek az is, hogy a keresztény s nemzeti állásfoglalást tüzetesen megvilágították. Mindnyájan a fejlődés s a haladás hívei vagyunk, de nem akarjuk mindnyájan a fát gyökereitől kiszakítani s a fürdőkádát gyerekesül kiönteni. A szociálistákkal szemben rámutattunk arra, hogy hogyan lehet a vallásos s nemzeti életet a modern kultúrnak megfelelően élni s hogy a szociáldemokraták e részben elfogultak, mint kik ezt az életet nem élék, tehát nem is ismerik. A haza nekünk nem az a rideg, változatlan szisztemája az intéz-

Az apró pástétomok.

— A „Fejérmegyei Napló“ tárcája. —

I.

Azon a vasárnapi reggelen így szól Sureau turenne-utcai pástétomsütő az inasához:

— Itt vannak Bonicar ur apró pástétomai. Vidd el s aztán gyere gyorsan vissza.

Ugy látszott, hogy a versaillesi német csapatok bevonultak Párisba.

A fiatal gyerek, aki a politikához mitsem értett, a pástétomokat még melegen a tepsibe, egy tiszta asztalkendőbe rakta aztán az egészet ügyesen a fejére helyezve, sietett Saint-Louis szigetére, ahol Bonicar ur lakott. Gyönyörű szép reggel volt, sütött a május nap, a gyümölcsös boltokban gyepübodza és cseresznyecokrok voltak kitéve a járókelők szeme elé. A távolból hallatszós tüzelés és trombita-jeladások ellenére az az ósdi Marais-városnegyed minden utcáskán megőrizte békés arculatát. Volt valami vasárnapias a levegőben, az udvarokban hátul gyerekek táncoltak, nagy lányok karikáztak az ajtó előtt és a pékinasnak kicsiny fehér alakja, amint illatos, meleg pástétomokkal az elhagyott út közepén sietett, teljesen kiegészítette a csata ezen nappjának gyermekesen ünnepi reggeli képét. A térnek mozgalmas élete mintha a Riéoli-utcaira is kiterjeszkedett volna. Ágyukat cipelték, dolgoztak a barikádokon mindenféle csapatok, szorgalmas nemzeti gárdisták. De a kis pástétomsütő mindezeket nem vesztette

el a fejét, az ilyen gyerekek hamar megszokják hogy az utcák tolongásában szaladgáljanak. Ünnepnapokon, az újévnek elvenségeiben és farsang vasárnapokon van a legtöbb dolguk; a forradalom nem ejti őket csodálkozásba.

Valósággal élvezet volt nézni, mint siklott át a kicsiny fehér süveg a katona-sapkák és szurnyok között, minden akadályt kikerülve, az egyensúlyt ügyesen megtartva, majd nagyon gyorsan, majd pedig készített lassúsággal haladva; a sietés vágya észrevehető volt rajta. Mit is jelentett rá nézve csata. A földolga most az volt, hogy Bonicar urhoz pont tizenkét óraker megérkeztek és átvegye a borralvót mely rá az előszoba asztalán várt.

Hirtelen a tömeg közt szörnyű tolokadás keletkezett; a „köztársaság növendékei“ vonultak el vig énekszó mellett. Csupa tizenkét-tizenöt éves gyerek fegyverrel a vállukon, vörös övben, nagy csizmákban, épp oly büszkék voltak katona ruhájukra mint mikor hushagyó-redden papírsapkában és rongyos rózsaszínű napernyővel kergetőzhettek az uti sárban. A kis pástétomsütőnek ez esetben fáradságába került, hogy a tolongás áradatában megőrizze az egyensúlyt.

A tepsivel azonban már oly sokszor csúszkált a jégen és szufoit járdán oly sokszor táncolt féllában, hogy a pástétomnak most sem történt az ijedségen kívül egyéb baja. Szerencsétlenségre a fut elragadta a felvonulás, az ének, a vörös övek s a jó társaságot hosszú darabig elkísérte. Ment-ment s nem vette észre, hogy elhalad a városháza és Saint-Louis szigetére vezető hid előtt.

II.

Legalább is huszonöt éve szokása volt Bonicar urnál, hogy vasárnap apró pástétomok is legyenek ebédre. Pont tizenkét óraker, midőn az egész család — kicsinyek és nagyok — az ebédlőben voltak összegyűlve, hangosan és vígan megszólalt a csengő és mindenki felkiáltott:

— Áá... Itt vannak a pástétomok.

Erre a székeknek élénk lökdösése következett az ünneplős ruhák zizegése gyermekek üde kacagása és a boldog polgári család a terített asztalhoz ült. Előttük állt az ezüst melengetőn a pástétomokkal arányosan telerakott tál.

Az napon a csengő néma maradt.

Izgatottan nézett Bonicar ur a kitömött gemmel ékesített öreg ingaórára, amely soha nem késett és nem sietett. A gyermekek ásitoztak és figyelve vizsgálták azt az „utcasarkot, ahonnan a pékinas rendszeren fel szokott tűnni. A beszélgetés megakadt és az éhség, melyet a délidő tizenkét óra-ütésével felidézett, az asztalterítőn szét- rakott csillogó ezüst evőeszköz és a fölcérek alakjába sodort asztalkendők ellenére is belebegett az egész ebédlő.

A cselédeány több ízben bejött és „sugott valamit az ur felébe... A pecsenye összesült... a zöld borsó szétfőlt... Bonicar ur azonban ragaszkodott ahoz hogy pástétom nélkül nem kezd meg az ebédet és dühöngve Sureau ellen, elhatározta, hogy elmegy hozzá és megtudja, mi az oka hallatlan késedelmének. Midőn börtáival hadonázva haragosan kilépett az utcára, a szomszédai figyelmeztették:

Mai lapunk 4 oldal.

ményeknek, melyekhez ha török, ha szarad, ragaszkodni kell; nem azért védünk mi intézményeket, mert régiek, még kevésbé azért, mert az osztályuralom eszközei, hanem azért s annyiban védjük, amennyiben most is igazaknak s szükségeseeknek ismerjük. A mi nem ilyen, az pusztuljon. Főg is pusztulni, akár akarjuk, akár nem. Tudjuk, hogy elváltozik Magyarország képe is; közigazgatása parlamentje, közigazgatása; de ne törjük le a fának törzsét s ne usztassuk el gyökereinek termőföldjét. A nemzeti egyéniséget megőrizve, kell a haladást biztosítani. Ez nem szociáldemokrácia; ezt Széchényi is tanította. A hazát nem azért szereti, mert főrend; hanem mert polgár, sokak testvére, kiknek mindnyájuknak a hazában kell boldogulniok s kik e boldogulásra méltán számíthatnak is. Ez eszméket kultiválnunk kell Fehérvárott is. Két irányban fejtsse ki a közönség szociális tevékenységét; létesítenünk kell szociológiai estélyeket a társadalomtudományi ismereteknek közlésére a vezető osztályokkal; azután pedig ügyvédeknek, orvosoknak, technikusoknak, tanároknak ki kell részüket venniök a szabad tanításból itt Fehérvárott is, melyet tág alapon, a társadalom összes osztályainak bevonásával kell megindítani. E programra s a programnak fehérvári megvalósítóira üríti poharát.

UJDONSÁGOK.

Időjelzés: enyhe, száraz:

— A főgimnázium Mária-Kongregációja védő asszonyának, a Magyarok Nagyszonyánjának napján szép ünnepélyt tartott az intézet dísztermében. Felújította a kongregáció nemes törekvéseit, irányeszméit, s áldozatul hozta ragaszkodását, szeretetét az égi Pártfogó iránt. Az ünnepély keretét lelkes, hangulatos szavaltok, énekek s Bölcsei Ödön főgimn. tanár vallásos hévtől áthatott lelkes beszéde töltötte ki. Kegyeletes szavakban újította fel a nagy ősök Mária-tiszteletét s

— Ügyeljen Bonicar ur, mert azt mondják, hogy a versaillesiek bevonultak Párisba.
Bonicar, mitszem akart hallani, még a sortűzeket sem, melyek Neuilly felől a Szajnáig hangzottak s: a városháza előtti ágyurádót sem, melytől a városnegyed összes ablakai megremegtek.
— Ó! Ez a Sureau... ez a Sureau.
Sietésének izgatottságában magában kezdett beszélni. Látta magát a boltban, amint botjával erőteljesen csapkod a kölépcsőre, úgy hogy a földön levő edények és a süteménnyel teli tányérok táncolnak. A Lajos-Fülöp-hídon levő barrikád szabott határt haragjának. Néhány szövetséges időzött itt dühös arccal, a felhányt földre telepedve.
— Hová tart, polgár?
Bonicar elmondta, de a pástétom története valószínűtlennek látszott, annál is inkább, mert Bonicar ur szép vasárnapi kabátjába volt öltözve aranypápaszemet hordott és tartásában egy öreg reakciónáriusra emlékeztetett.
— Kém — mondták a szövetségesek. Rigaultba kell küldeni.
Erre négy kamasz, aki nem szívesen hagyta el a barrikádokat, a szegény felizgatott embert fegyvertussal hajította maga előtt.
Nem tudom, hogy történt, de egy fél órával utóbb katonák támadták meg őket és egy csapat fogolyhoz csatolták, akik éppen utban voltak Versailles felé. Bonicar egyre hevesebben tiltakozott és vagy százszor elmesélte történetét. Szerencsétlenségére a pástétomnak története a

annak előmozdítását ajánlotta a jövő reményeinek figyelmébe. A megható ünnepség záradékául Mayer Károly kanonok, az intézet püspöki biztosa az egyházi zene remekait mutatta be az ifjuságnak.

— A szabad tanítás estélye. Impozáns módon ünnepelte meg a Katholikus Kör azt az országra szóló harcot, a melyet a keresztény és nemzeti irány harcsoái Pécssett a nemzetközietekkel vívtak. Egy társas vacsora keretében ünnepelték a szellemi harc bajvivőit, köztük első sorban Prohászka Ottokár megyéspüspököt. A vacsorán impozáns számmal, közel százan jelentek meg a Kör tagjai. Az első felköszöntőt Posits Mihály kanonok, a Kör elnöke mondta, lelkes szavakban méltatva azt az óriási sikert, a melyet a pécsi harcban elérték. Dr. Prohászka Ottokár megyéspüspök hosszabb beszédben válaszolt s a szociális küzdelem irányait jelezte, melyben mindannyiunknak részt kell vennünk. Beszéde nagy és mély hatást gyakorolt a jelenlétakra, a kik többször lelkes tapsviharral szakították a fenkölt szellemű beszédet. Csucs István, felhasználva a Kör első társasvacsoráját dr. Klauz Györgyöt az új kanonokot éltette, mint a kinek a Kath. Kör házá, a tudományok és keresztény eszmék tüzhelyét köszönhetjük. Dr. Vass József lelkes szavakban szólította fel a kath. intelligenciát arra, hogy a nemzetközi vallástalanság ellen, mely hazánk és nemzetünk létét fenyegeti gyökerében, általánoson vegyék fel a harcot. Borján Ferenc, a Fejérmegyei Napló segédszerkesztője a szociális munka napszámait éltette. Bilkei Ferenc az estélyből kifolyólag a jelenlétet osztatlan helyesléstől kisérve indítványozza, hogy Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi minisztert táviratilag üdvözöljék. A távirat szövege a következő:

A székesfehérvári Kath. Kör mai társas összejöveteléből, melyet a pécsi szabad tanítás kongresszusán a keresztény és nemzeti szellemű haladás eszméit védő Prohászka Ottokár dr. megyéspüspök és társainak tiszteletére rendeztél, hódoló tisztelettel üdvözöl Nagyméltóságodat, mind ezen eszmék fenkölt lelki bajnokát.
Az estélynek még egy, valóban nagy kedves mozzanata volt. A Polgári Dalkör, mely a minap ünnepelte zászlója felszentelését, hódolatát

és halálját akarta kifejezni a megyéspüspök iránt, a ki eszméiket és nemes törekvéseiket oly meleg szeretettel karolta fel. Az énekkar a vacsora alatt pompás előadásban két darabot énekelt. A kettő között Medgyesy József a dalkör tagja, igazán szép s az ő intelligenciájára valló beszédben üdvözölte a főpásztor, a ki meleg kezsorítással köszöntöte meg a kedves figyelmet.

A társasvacsorán a következők vettek részt: Almágy István, Angeli Nándor, Armos Jenő, Bierbauer Viktor dr., Bilkei Ferenc, Bóna Jenő, Borján Ferenc, Csendes Géza, ifj. Csikós Endre, Csöppentzky Mihály dr., Csoniák István, Csucs István, Czapáry László dr., Debreczeni Gyula, Dornis István, Eisenbarth Ferenc, Fister Lajos, Fűzy Árpád, Gtász Károly, Halmek Béla, Havranek Lajos, Heckenast Kálmán, Hermann Károly, Jaborek József, Kammel József, Káplán István, Kelemen Béla, Keczan Izidor, Ketskés Elek, Klöckner József, Knazovitzky Béla, Knittelhoffer István, Koronczay József, Kováts Kálmán, Kováts Károly, Kováts Sándor, Kucsora József, Kuthy József dr., Lakatos Frigyes dr., Lambert Vilmos, Lambrecht Ferenc, Lauschmann Gyula dr., Lindermann Antal, Lindner Sándor, Marschall Béla, Marschall Nándor, Medgyesy József, Mönich Károly, L. Nagy József, Németh István, Orbán István, Pausch Ráfél, id. Pápay Nándor, Platz Bonifác dr., Posits Mihály, Prohászka Ottokár dr., Reichardt Tamás dr., Riffer Géza dr., Sallay István, Say Ferenc, Say Viktor dr., Scheirich Antal, Schmöltz József, Schnetzer Nándor, Seidel János, Sövegjártó János, Streit Ferenc, Szabó János, Szabó János, Szabó István, Szuborits Jenő, Tar Antal, Tóth Artur, Tőke Pál, Trummer Sándor, Vass József dr., Váradi Károly, Vida István, Vida Pál, Vértessy Géza dr., Vértessy József dr., Wildenauer János, Zalai Mihály.

— Eljegyzés. Báro Wimpffén Ferenc es. és kir. kamarás, százados a 12-ik dsidás ezrednél, jegyet váltott Massenbergi Czollner Mariskával.

— Kósa Miklós, a napokban elhunyt ny. tisztartó halála megészerte általános megdöbbenést keltett. A népszerű uriember életét szívszélhűdés oltotta ki, amely aszmatikus fájdalmának és érelmeszesedésének volt a következménye. A boldogult, aki még csak hazai földben sem pihenhet örök nyugalalmát, gyermekeket nem hagyott hátra. Haláláról a gyászoló család a következő jelentést adta ki:

Alulírottak az összes rokonság nevében is fájdalomtól megtört szívvel tudatják, hogy a szerett legjobb férj, testvér, nagybácsi és rokon Szi-

nagy felfordulásban oly izetlennek és hihetetlennek lünt fel, hogy a katonaisztek csak nevettek fölötte.
— Jól van öregem. Versaillesben majd adhat felvilágosításokat.
Es keresztül a Champs-Élyséesen, amely felett még lengett a löporfűst, két sor vadász között megindult a csapat.

III.

A foglyok sűrűn zart ötös sorokban masiroztak. Hogy a menet fél ne bomoljék, kényrszerítették, hogy kart karba öltsenek. A hosszú emborsor az ut porában oly zajt keltett, amely hasonlított egy heves zápor csapkodásához.
A szerencsétlen Bonicar azt hitte, hogy álmodik. Az aggodalomtól és lankadságtól izzadva, szuszogva, támolgogva vonszolta magát két öreg asszony között, akikről áradt a petroleum és pálinka szaga. Egyre azt ismételte:
— Az a pástétomsütő! Nincs pástétom.
Ugy, hogy a körülötte levők azt hitték, meg van bolondulva.
A szegény ember valóságát elvesztette fejét. Amikor az ut felfelé, vagy lefelé vitt és a sorok egy kissé meglazultak, azt hitte, hogy ott lenn, a porban, a pétkinas fehér kabátját és süvegét látja. Ez vagy tiszser megtörtént utközben. A fehér fény gunyolódva fel-felvilámlott szeme előtt, majd meg eltűnt az egyenruhá, zubbonyok és rongyok hullámzásában.
Végre az est leszálltával megérkeztek Versaillesbe. Es mikor a tömeg a szemüveges öreg urat csunyán, porosan, zavartan meglátta, egy-

hangulag megállapodtak abban, hogy valóságos betörő formája van.
— Nézzétek, Payt Felix... De nem!... Pelescluse ő — mondtották.
A vadászok, kik a menetet kísérték, nagy fáradsággal tudták elérni, hogy a bántalmazásoktól megkímélve vigyék be a narancsos udvarába. Csak itt volt szabad a csordának feloszolnia, a földön lepihennie s portól mentes levegőt színia.
Egyesek aludni próbáltak, mások szikozódtak, vagy köhécseltek, ismét mások sirtak. Bonicar nem aludt s nem sirt. Egy szabadon álló lépcső alsó fokán ülve, fejét kezébe hajította és félholton, az éhségtől, szegénytől, fáradságtól átgondolta a szerencsétlen nap történetét. Eszébe jutott hazulról való elindulása, aggódó családja, érintetlenül hagyott ebéjje, amely odahaza várja, aztán a megalázás, a sértegetések, a puskatussal való taszigalások — és mindez egy pontatlan pástétomsütő miatt.
— Bonicar ur, itt vannak apró pástétomai — hangzott fel háta mögött; és amint a jó-ember fejét felemelte, csodálkozva látta maga előtt Sureaunak inasát, akit „a köztársaság növendékei” magukkal ragadtak és aki most ányujtotta a tepsi, melyet addig fehér köténye alatt tartott elrejtve. Így történt, hogy Bonicar ur a nagy zenebona és az elfogatás ellenére is azon a vasárnapon épp úgy, mint mások, elfogyasztotta apró pástétomait.

Alphonse Daudet.